

Σωτήρη Π. Τουφίδη

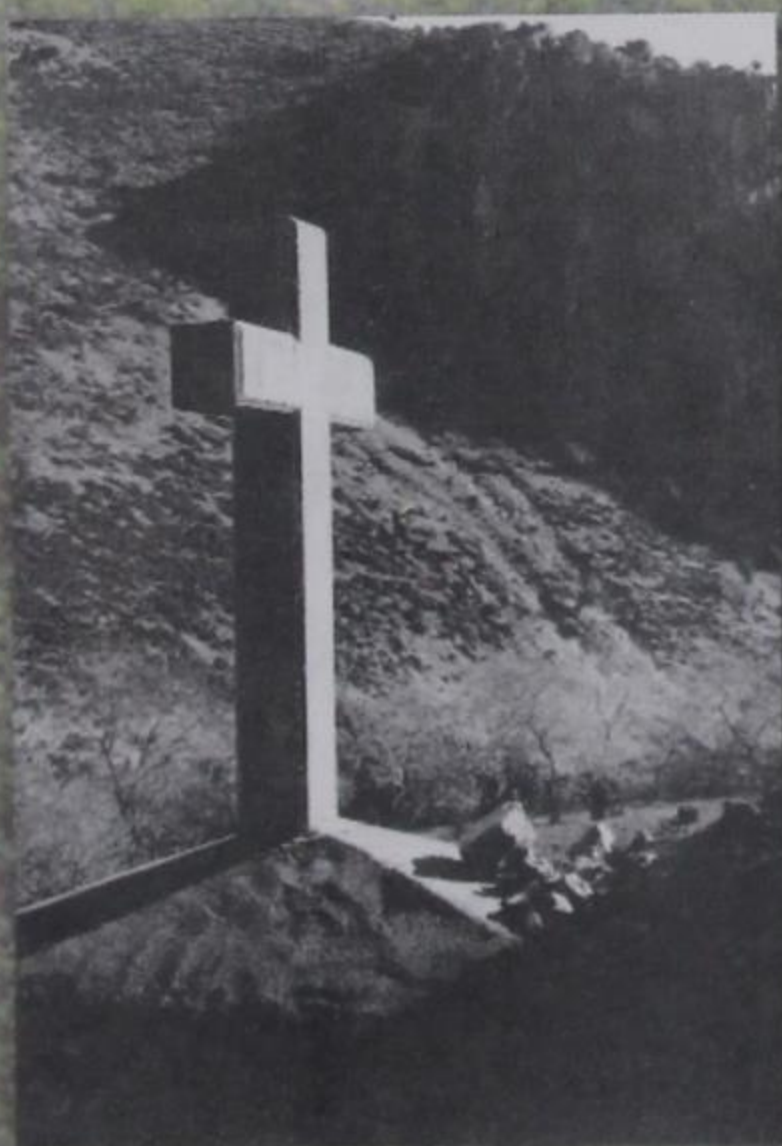
Μνήμες και Μνημεία

Από την Εθνική Αντίσταση 1941-1944

**Καλλιθέα
Βίγλα
Αγία Τριάδα
Σουσνίτσα**

**Φωτιά και Σίδερο
στους Ναζήδες**

**Θεατρικό έργο
σε τρεις πράξεις**

Γιάννινα 2007

Σωτήρη Π. Τουφίδη

Μνήμες και Μνημεία

(Από την Εθνική Αντίσταση 1941-1944)

• Καλλιθέα • Βίγλα • Αγία Τριάδα • Σουσιτίσα

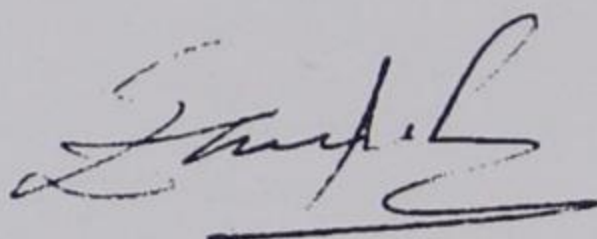
Φωτιά και Σίδερο

στους Ναζήδες

(Θεατρικό έργο σε τρεις πράξεις)

Γιάννινα 2007

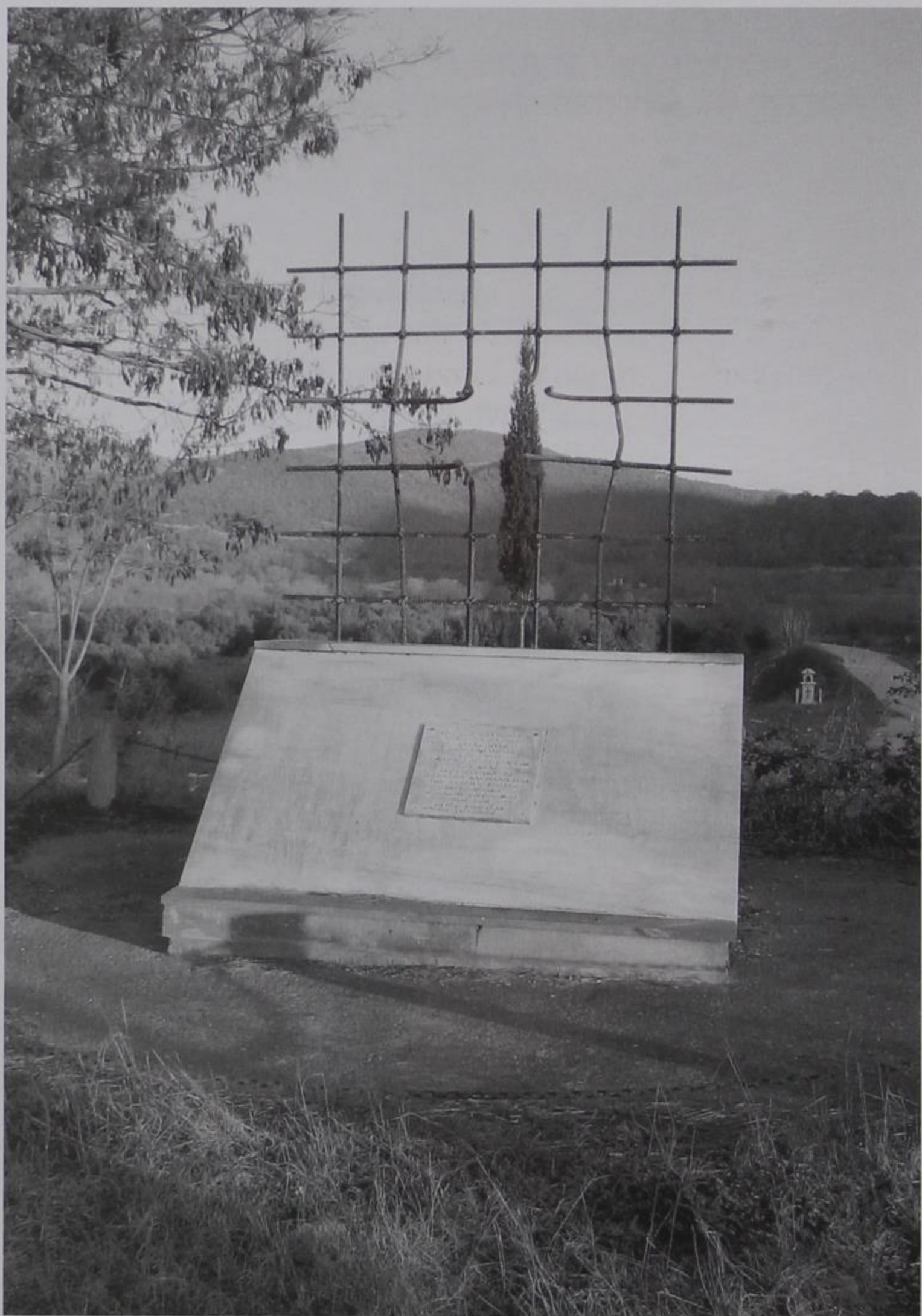
Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή του συγγραφέα

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Σωτήρης Π. Τουφίδης', with a horizontal line underneath.

Copyright: Σωτήρης Π. Τουφίδης
Κόνιτσα 44100
Τηλ. 26550 22464, 26550 22212

Αφιερώνεται
Σ' αυτούς που αγωνίστηκαν
για τη λευτεριά της Πατρίδας
και θυσίασαν την πολύτιμη ζωή τους.

«Ο μόνος τρόπος για να ζήσει
και να πεθάνει κανείς σαν ΑΝΘΡΩΠΟΣ
είναι να ζήσει και να πεθάνει για ένα ιδανικό»
Δημ. Γληνός

Το Μνημείο στην Καλλιθέα

Πρόλογος

Στην τριπλή ιταλογερμανοβουλγάρικη κατοχή, ο λαός μας είχε πολλές νίκες αλλά και μεγάλες θυσίες. Αντιμετώπιζε με φτωχό οπλισμό, αλλά με γενναία ψυχή τον ισχυρότερο στρατό εκείνης της εποχής, το γερμανικό.

Μεγάλες και πλούσιες χώρες υπέκυψαν στη λαίλαπα του φασισμού, ο ελληνικός λαός όμως αντιστάθηκε από την πρώτη στιγμή της εισβολής των φασιστικών ορδών του Μουσολίνι και των συνεταίρων του Γερμανών και Βουλγάρων.

Σ' αυτή την εποποιία του ελληνικού λαού, σ' αυτόν τον άνισο αγώνα, επόμενο είναι, η χώρα μας να έχει εκατόμβες θυσιών. Γι' αυτό, «είναι ο τόπος μας όλο νεκρούς σπαρμένος...» όπως λέει και ο Β. Ρώτας στο ποίημά του.

Δεν υπάρχει πόλη και χωριό που να μην ένιωσε τη θηριωδία των Ούννων. Οι κατακτητές εκδηλώνοντας τα πιο βάρβαρα ένστικτα, πυρπόλησαν σπίτια σε πολλά χωριά και εξόντωσαν αθώους ανθρώπους βυθίζοντας σ' απόγνωση κι οδύνη τους κατοίκους.

Πολλές μανάδες έκλαψαν και στην περιοχή μας για τα παιδιά τους, τους άνδρες και τους αδερφούς τους...

Χρέος της πολιτείας ήταν, μετά την απελευθέρωση, να τιμήσει με μνημεία τους ήρωες αγωνιστές που έπεσαν σ' αυτόν τον τιτάνιο αγώνα του λαού μας.

Τον καιρό της κατοχής κάποιοι, καλόπιστα ή κακόπιστα, είχαν τη γνώμη ότι ο ελληνικός λαός δε θα' πρεπε να προβάλλει αντίσταση στους κατακτητές για να αποφύγουμε τα αντίποινα απ' αυτούς. Μάλιστα ακόμα και σήμερα εκφράζονται τέτοιες απόψεις από μερικούς.

Αν εξαιρέσουμε τους καλάπιστους, οι περισσότεροι τα λένε αυτά

για να δικαιολογήσουν την αδράνεια ή τη συνεργασία τους με τις κατοχικές δυνάμεις. Αυτοί εξαργύρωσαν τον πατριωτισμό με το να γίνουν πουλημένα όργανα του εχθρού δείχνοντας υπερβάλλοντα ζήλο σε βιαιοπραγίες ενάντια σε αθώους πατριώτες.

Δυστυχώς οι περισσότεροι νεοέλληνες δεν γνωρίζουν την πραγματική ιστορία γιατί η ζοφερή κατάσταση που επικράτησε κατά τον εμφύλιο και για πολλά χρόνια μετέπειτα, βάφτισε τους προδότες και δωσίλογους, σε εθνικόφρονες και τους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης συλλήβδην σε κομμουνιστές και «μιάσματα», με αποτέλεσμα η νέα γενιά να έχει σύγχυση για τα γεγονότα εκείνης της εποχής.

Ας δούμε πώς θα εξελίσσονταν τα πράγματα στη χώρα μας αν ο λαός μας δεν έκανε αντίσταση και περίμενε ως «το μάνα εξ' ουρανού» την απελευθέρωσή του από τις δυνάμεις των συμμάχων μας.

Με την κατοχή της χώρας μας από τους Γερμανούς και τους συμμάχους τους Ιταλούς και Βουλγάρους, όλοι οι πόροι του Κράτους καταληστεύθηκαν απ' αυτούς και ο λαός περιέπεσε σε έσχατη εξαθλίωση. Πείνα, ληστείες, αναρχία επικρατούσαν σε πόλεις και χωριά. Πεντακόσιες χιλιάδες άνθρωποι, κυρίως στις πόλεις, πέθαναν από την πείνα εξ αιτίας της έλλειψης τροφίμων γιατί κατασχέθηκαν απ' τον εχθρό. Οι κατακτητές υποχρέωσαν τις εγκάθετες κυβερνήσεις να πληρώνουν τις δαπάνες των στρατευμάτων τους στην Ελλάδα και να χορηγήσουν σ' αυτούς ακόμα και δάνειο οκτώ εκατομμυρίων χρυσών λιρών. Οι Ιταλοί προσάρτησαν τα Επτάνησα και διόρισαν ιταλικές αρχές. Οι Βούλγαροι με την κάλυψη των Γερμανών προσάρτησαν την Ανατολική Μακεδονία απαγορεύοντας την ελληνική γλώσσα και αλλάζοντας τα επώνυμα βάζοντας την κατάληξη «-ώφ».

Οι Ιταλοί – συνέταιροι των Γερμανών τώρα – δημιούργησαν στην Ήπειρο το «Βασίλειο της Τσαμουργιάς» για προσάρτηση στην Αλβανία και το «Βασίλειο των Λεγεωνάριων της Πίνδου» με πρόεδρο τον Ρωμανόβλαχο Διαμάντη.

Με την εξαθλίωση οι Γερμανοί επιδίωκαν να γονατίσουν το

λαό ώστε να μην μπορεί να αντιδράσει στα σχέδιά τους, να στείλουν ακόμα και ελληνικά στρατεύματα στο Ανατολικό Μέτωπο.

Οι «φίλοι μας» οι Άγγλοι, προσπαθώντας να πάρουν με το μέρος τους τους ουδέτερους Τούρκους, τους έταζαν προσάρτηση ελληνικών νησιών μετά τον πόλεμο.

Οι αρχηγοί των παλιών κομμάτων προσπαθούσαν να παίρνουν κάποια τρόφιμα από την κατοχική κυβέρνηση και να συμβουλεύουν το λαό να κάθεται φρόνιμα για να μην προκαλούνται αντίποινα από τους Γερμανούς. Ο ελληνικός λαός οργανώθηκε και αντιστάθηκε με την ίδρυση του Ε.Α.Μ.-Ε.Λ.Α.Σ., Ε.Δ.Ε.Σ. κ.α.

Το Ε.Α.Μ. με τις διαδηλώσεις σ' όλη τη χώρα ματαίωσε την επιστράτευση και έσωσε το λαό από την πείνα, γιατί υποχρέωσε τους Γερμανούς να περιορίσουν τις λεηλασίες και να επιτρέψουν στον Ερυθρό Σταυρό να στέλνει τρόφιμα στη χώρα μας.

Ο Ε.Λ.Α.Σ. εξόντωσε τους Λεγεωνάριους της Πίνδου και τους Κομιτατζήδες στη Δυτική Μακεδονία, ματαιώνοντας έτσι το διαμελισμό της πατρίδας μας.

Η Αντίσταση βοήθησε πολύ το συμμαχικό αγώνα με την απασχόληση δέκα γερμανικών μεραρχιών, ενός σώματος ιταλικού και ενός βουλγαρικού, που θα ενίσχυαν τα άλλα μέτωπα. Με τις μάχες και τα σαμποτάζ, προκάλεσε σοβαρές απώλειες στα στρατεύματα κατοχής με 20 χιλ. νεκρούς, 30 χιλ. τραυματίες και 20 χιλ. αιχμαλώτους.

Αν λοιπόν ο λαός μας άκουγε τις προτροπές των παλαιοκομματικών «να καθίσει φρόνιμα», θα γινόταν οπωσδήποτε η επιστράτευση και εκτός από το χαμό χιλιάδων στρατευμένων, θα φερόμασταν και ως σύμμαχοι των Γερμανών με άγνωστες συνέπειες για τη χώρα μας μετά τον πόλεμο. Αλλά και αν επικρατούσαν οι Γερμανοί, η παραχώρηση απ' αυτούς στους συμμάχους τους, ελληνικών εδαφών, θα ήταν σίγουρη, με συνέπεια το διαμελισμό της χώρας μας. Άρα ο αγώνας του ελληνικού λαού παρ' όλες τις θυσίες, δεν ήταν μάταιος.

Δυστυχώς οι μετά την κατοχή κυβερνήσεις, εξαιτίας του εμφυλίου πολέμου και της μισαλλοδοξίας που επακολούθησε, δεν έκαναν το χρέος τους και πέρασαν δεκαετίες ολόκληρες ώσπου να ωριμάσουν οι συνθήκες να τιμηθούν οι νεκροί μας.

Αυτό που δεν έκανε η πολιτεία το ανέλαβαν οι διάφορες αντιστασιακές οργανώσεις και άτομα που θεωρούν πατριωτικό καθήκον την ανέγερση μνημείων στους τόπους θυσίας των προγόνων μας.

Η μνημόνευση των ηρώων μας επιβάλλεται για να μαθαίνουν οι νεότερες γενιές την ιστορία μας, να διδάσκονται και να οπλίζονται με αγωνιστική διάθεση για τη μελλοντική πορεία της ρωμιοσύνης.

«Λαοί που λησμονούν την ιστορία τους, χάνονται σαν έθνη».

Με πρωτοβουλία του γράφοντα-που χρόνια τον βασάνιζε αυτή η επιθυμία-και με τη βοήθεια συλλόγων και άλλων πατριωτών, έγινε η ανέγερση τεσσάρων μνημείων στην περιοχή της Κόνιτσας-Ζαγορίου-Πωγωνίου, όπου έπεσαν αγωνιστές σε μάχες με τους φασίστες κατακτητές.

Τιμή και δόξα στους αθάνατους ήρωές μας.

Σ' αυτό το βιβλίο, χάριν της ιστορίας θ' αναφερθούμε στο χρονικό της δημιουργίας των μνημείων με τη σειρά που έγιναν:

1) Στο χάνι της Καλλιθέας, 2) Στη Βίγλα Γεροπλατάνου, 3) Στην Αγ. Τριάδα Κόνιτσας, 4) Στη Σουσνίτσα Ελευθέρου-Κόνιτσας.

Σ.Τ.

1^ο

Το Μνημείο στην Καλλιθέα (8-9-1985)

Το χάνι

Το ιστορικό χάνι Καλλιθέας ήταν χτισμένο στη δεξιάν άκρη της δημοσιάς που ενώνει τα Γιάννινα με την Κόνιτσα, στο 38ο χιλιόμετρο.

Πέτρινο κτίριο, διώροφο, με αυλή, υπόστεγο για ζώα, εστιατόριο στο ισόγειο και πέντε δωμάτια με σάλα, στο δεύτερο πάτωμα.

Στην προπολεμική εποχή που τα μέσα συγκοινωνίας ήταν λιγοστά κι αργοκίνητα -στην περιοχή της Ηπείρου τουλάχιστο- τα χάνια έπαιζαν σημαντικό ρόλο στην καθημερινή ζωή των μετακινούμενων κατοίκων.

Εκεί ξεπέζευαν οι ταξιδιώτες να φάνε και να ξαποστάσουν, ώστε να συνεχίσουν με νέο κουράγιο το επίπονο ταξίδι τους την άλλη μέρα, για τον προορισμό τους.

Σ' αυτό το χρόνο διαμονής και αναμονής οι περαστικοί, είχαν τον καιρό ν' ανταμώσουν τους γνωστούς τους, να γνωριστούν με άλλους που έβλεπαν για πρώτη φορά, ν' ανταλλάξουν νέα, να δημιουργήσουν φιλίες και να κάνουν ακόμα και προξενολογήματα, ή ανταλλαγές, ζώων μεταξύ τους. . .

Ήταν τόποι συνάντησης ανθρώπων με διάφορες συνήθειες, επαγγελματικές ενασχολήσεις, πολιτικές, ή θρησκευτικές πεποιθήσεις, και κοινωνικοταξικές διαφορές.

Για τους λόγους αυτούς, τα χάνια έπαιζαν ένα σπουδαίο κοινωνικό και πολιτιστικό ρόλο στη ζωή των ανθρώπων σε παλιότερες εποχές.

Ένα τέτοιο χάνι ήταν και το χάνι Καλλιθέας ή χάνι του Ζωΐδη, όπως λέγονταν αλλιώς από τον κάτοχό του Γιάννη Ζωΐδη

απ' το χωριό Αρτσιόστα.

Οι γερμανικές κατοχικές αρχές το επίταξαν και το μετά-
τρεψαν σε οχυρό, κλείνοντας τα παράθυρα και σκάβοντας
χαρακώματα τριγύρω.

Συρματοπλέγματα, νάρκες, όλμοι, πολυβόλα με τέχνη δια-
ταγμένα, το προστάτευαν από επίθεση ανταρτών.

Εκεί γίνονταν ο έλεγχος στους διερχόμενους από τη
γερμανική φρουρά (πόστο μπλόκο).

Εκτός από το χάνι, οι Γερμανοί είχαν διάφορα φυλάκια σ' όλο
το μήκος του δρόμου, από τα Γιάννινα μέχρι τ' αλβανικά σύνορα.

Σε απόσταση τριών χιλιομέτρων από το χάνι (στο Καλπάκι)
υπήρχε αρκετή γερμανική δύναμη με άρματα μάχης κι αντιαε-
ροπορικά πυροβόλα.

Στον Αϊ - Λια Δολιανών, άλλο φυλάκιο. Στο 41ο χιλιόμετρο,
κάτω από το χωριό Μαυροβούνι, είχαν εγκατεστημένο φυλάκιο
με ομάδα που προστάτευε την ξύλινη γέφυρα, από πιθανή
ανατίναξη. Στο 44ο χιλ. είχε την έδρα του λόχος Γερμανών (στη
θέση «Μαλαγάρια») που φύλαγε τους δρόμους με ενέδρες κ.λ.π.

Οι φρουρές συνεχίζονταν (Δέμα, Μπουραζάνι) ως τα σύνορα.

Με το πυκνό αυτό δίκτυο των καλοοχυρωμένων φυλακίων, οι
Γερμανοί εξασφάλιζαν τη ζωτικής σημασίας οδική επικοινωνία
της Ηπείρου με την Ευρώπη, δια μέσου Αλβανίας.

Μέσα στο 1944 όμως, ο Άξονας έπαιρνε την κάτω βόλτα. Οι
σύμμαχοι τους έσφιγγαν από παντού και οι αντάρτικες δυνάμεις
Ελλάδας, Αλβανίας και Γιουγκοσλαβίας, είχαν περάσει στην
αντεπίθεση.

Για να προστατέψουν τη μελλοντική τους υποχώρηση προς
Αλβανία, είχαν ενισχύσει πιο πολύ τις φρουρές τους.

Παρατηρούμε λοιπόν, ότι την εποχή της ελαστικής επίθεσης
στην Καλλιθέα, οι Γερμανοί ήταν σε γενική επαγρύπνηση σ' όλο
το μήκος του δρόμου.

Αυτό έκανε και την επιχείρηση ακόμα πιο δύσκολη - για να
μην πούμε αδύνατη - αλλά και πολύ επικίνδυνη.

Όμως η δ/ση του 85ου Συντάγματος τη σχεδίασε με μαεστρία,